

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

De två kulturerna

1. VÄLKOMMEN TILL TRUMPWORLD. Hur vi hamnade i hans *reality show* är oklart men i detta program måste vi tydligen leva ett tag framöver.

Eller snarare: i detta *simulacrum*, med Jean Baudrillards term för en postmodern representation: en ”karta” som inte ens försöker avbilda terrängen utan snarare är sin egen terräng.

2. EFFEKTERNA AV VALRESULTATET 9/11 2016 blir globala, på samma sätt som effekterna av ett annat ”nine eleven” – 11/9 2001. Samtidigt borde man säkert fråga sig om valet av den excentriska TV-personligheten Donald Trump till kejsare för supermakten verkligen är en så radikalt annorlunda gest än till exempel valet av B-filmskådisen Ronald Reagan 1980, eller av politikersonen George W. Bush 2000?

Är inte också Trump USA:s sanna ansikte, eller åtminstone hälften av det? Lika väl som Reagan och Bush var det – och, på ett annat sätt, Obama.

Att vi är förbluffade beror mest på att kontrasten mellan just Obamas *habitus* och Trumps knappast kunde vara större. Efter en ovanligt civiliserad amerikansk president – till och med en europé tyckte sig kunna förstå sig på honom – förpassas vi nu till andra ändan av spektret, till det andra USA, till den andra kulturen.

Obama fick en att hoppas att en amerikansk president skulle kunna ha politiskt inflytande. Det

hade han kanske, men ganska begränsat. Nu får man i minst fyra år framåt hoppas på motsatsen, att Trumps stab – de verkliga makthavarna – ska vara paralyserande oenig.

3. MÅNGA AV OSS TÄNKER SIG en civiliserad politisk diskussionskultur som en fortsättning på 1700-talets upplysningstänkande. Vi förväntar oss en viss nivå av trovärdighet och följdriktighet; fakta har en betydelse, också när de tolkas olika; vi antar att parterna i debatten erkänner ett minimum av gemensam mark.

Den här visionen är nu på allvar satt på spel. Donald Trump är inte den första, men snart den mäktigaste instabila demagog som utmanar det klassiska upplysningstänkandet utifrån en helt annan syn på politisk debatt. Han är mannen som gör vad som faller honom in, och vad som föll honom in igår spelar egentligen ingen roll för idag.

Som Laura och Saska Saarikoski konstaterar i sin bok (se s. 306–309 i detta nummer) byggde Trumps kampanj snarare på drastiska lögner och inbördes motstridiga påståenden än på logik och koherens. Den som undrar vad Trump ”egentligen” står för är alltså inne på fel spår. Han använder medvetet sin oberäknelighet som ett trumfkort, en joker.

4. DET ÄR SIGNIFIKATIVT att Trump kommer just från business och tv-underhållning, alltså från

fält där en snabbt zappande, surfande så kallad gräshoppshjärna snarare är ett framgångskoncept än en belastning.

Intressant är också att stödet för honom på så kallat högerkristet håll är så starkt. Hela 81% av de vita "evangeliska" och "återfödda" ska ha röstat Trump, enligt vallokalsintervjuer.

5. ATT MAJORITETEN AV DE VITA KVINNORNA röstade på den vita manliga, inte den vita kvinnliga kandidaten (se faktarutan) är ännu intressantare. Ytligt sett kunde man dra slutsatsen att det är lättare för en afroamerikansk man – representant för två minoriteter – att bli president i USA, än det är för en vit kvinna, representant för två majoriteter.

6. BLAND DE ALLRA SNABBASTE och hjärtligaste gratulanterna efter den trumpska valsegern

Skoningslösa siffror

- ◆ Hillary Clinton fick i presidentvalet i november 2016 över 2,6 miljoner fler röster än Trump, vilket innebär ett försprång med 2 procentenheter (cookpolitical.com/story/10174, läget 7.12).
- ◆ Vit hudfärg (c. 69% av väljarna) ökade sannolikheten för att rösta för Trump. Totalt fick han 58% av de "vita" rösterna mot 37% för Clinton.
- ◆ Bland vita kvinnor röstade 53% för Trump, 43% för Clinton. Bland vita män var motsvarande siffror 63% respektive 31%.
- ◆ Bland lågutbildade vita kvinnor var stödet för Trump ännu tydligare, 62%, mot 34% för Clinton. Män i samma kategori röstade till 72% för Trump.
- ◆ Av de afroamerikanska väljarna röstade 8% på Trump, 88% på Clinton.
- ◆ I presidentvalet år 2008 fick Barack Obama cirka 10 miljoner fler röster jämfört med demokraternas 'normala nivå'. Lika mycket fick Hillary Clinton inte, men hon samlade fler röster än partikamraterna Bill Clinton, John Kerry eller Al Gore gjort i tidigare val.
- ◆ Hillary Clintons valbudget var dubbelt så stor som Donald Trumps.

befann sig Vladimir Putin, Benjamin Netanyahu och Marine Le Pen.

7. EKONOMER HAR PÅPEKAT att lönerna i USA mellan 1948 och 1973 steg nästan i samma takt som produktiviteten: med 91,3 % respektive 96,7%.

Mellan 1973 och 2015, däremot, steg lönerna i USA 11,1 procent trots att produktivitetsökningen under samma period var 73,4 procent.

Nästan hela tillväxten dirigerades med andra ord till den rikaste procenten eller promillen.

Också en rationell högerpolitiker inser att en alltför stor utarmning av de fattigaste klasserna förr eller senare leder till problem. Som Thomas Piketty har påmint om i sin studie *Le Capital au xxie siècle* (2013) införde USA under Roosevelts presidentperiod (1933–45) faktiskt en mera progressiv, inkomstutjämnande beskattningspolitik än de flesta europeiska länder hade.

Under tiden efter 1973, globaliseringens tid, har den rationella högern i alla fall fått stå tillbaka för nyliberalismens irrationella marknadsmystik. Måste man börja önska sig tillbaka till de gamla, konservativa men hederliga stofilernas tid, eller förebådade socialdemokraten Bernie Sanders framgångar bland ungdomen en annorlunda *regime change*?

8. C.P. SNOWS BERÖMDA ESSÄ *The Two Cultures* från 1959 diskuterar den (enligt Snow) destruktiva klyftan mellan natur- och humanvetenskaperna. Idag kan man litet nostalgiskt minnas hur Snows två kulturer i alla fall var intresserade av kunskap, om också på var sitt håll. Snows inomvetenskapliga problematik känns idyllisk i jämförelse med dagens politiska, där en helt annorlunda klyfta har öppnat sig och bara tycks vidga sig: å ena sidan den smått tråkiga, förnuftsvädjande politiken, å andra sidan den karnevalistiska anti-politiken där huvudsaken är att showen är häftig till max.

Guy Debords bok om "skådespelssamhället" (*La société du spectacle*, 1967) var framför allt en kritik av den moderna kapitalismens manipulativa konsumism. Idag kunde vi tolka högerpopulismens frammarsch som ett tecken på att också politiken nått en ny nivå av teatraliskhet, där också farliga och skadliga produkter – Trump, Farage, Le Pen med flera – okontrollerat släpps ut på marknaden.

Korta formulär

Fidel Castro var en brutal diktator, meddelade Donald Trump i en tweet efter Castros död. Trump drog inga paralleller till Vladimir Putin, som han sagt sig uppskatta; inte heller till det saudiska kungahuset – känt för halshuggning, stening och andra bestialiska straff – som USA sedan länge har en nära relation med.

En finsk nynazist har misshandlat en rikssvensk nynazist under en av de nynazistiska demonstrationerna i Helsingfors 6.12. Polisen ingrep och uppmanade förövaren att bekanta sig med stadens senaste, stort uppslagna reklamkampanj enligt vilken likgiltighet är det nya våldet.

Det heraldiska lejonet i Finlands vapen ”behöver förresten en ny kostym”, meddelade *Hufvudstadsbladet* 6.12 på sida 3 i papperstidningen. Lejonet har verkligen varit påfallande naket ända sen ursprunget i 1100-talets Spanien, som textilfirman Finlayson berättar om i en annons. Berövades djuret sin kostym redan före år 1100?

Kända för snygga lakan med Tom of Finlands läderbögar på, tänker sig Finlayson kanske något i samma stil för lejonet. Vilket å andra sidan kan öka risken för att också den nya kostymen stjäls av samma extremnationalistiska krafter som sägs har stulit den gamla – fortfarande enligt Hbl 6.12.

Det har visat sig att statsminister Sipilä en natt i slutet av november läste sin e-post och t.o.m. vidarebefordrade den till rundradiobolaget. För dem som skriver pappersbrev till honom för att påverka flyktingpolitiken skulle rätt strategi tydligen vara att a) gå över till mejl och b) nämna orden ”Terrafame” och ”morbröder” i rubriken.

Eftersom Helsingfors råkar höra till den exklusiva grupp av världsstäder som saknar ett Guggenheim-museum (se s. 346) kunde man kanske intressera Tretjakov-galleriet för att öppna filial i Lappvikens f.d. sjukhusbyggnader, ritade av C.L. Engel i rysk empire-stil, omgivna av en park, invigda 1841 och f.n. underutnyttjade.

TS

Ungefär som tobaksindustrin gjorde före slutet av 1900-talet, före varningsetiketterna.

9. BREXIT VAR ETT STEG i samma riktning, men Trump blir 2000-talets första renodlade populist som väljs till VD för en mer eller mindre demokratisk stormakt. Med honom kastar västvärlden loss från föreställningen att det är en fördel för en politiker att – åtminstone till synes – sträva till konsekvens och sanningsenlighet. Trumps framtoning har snarare varit karnevalistisk, ett slags dubbelgångare till den vilt opålitlige figuren ”Krusty the Clown” i den tecknade tv-serien *The Simpsons* (som f.ö. förutsåg Trumps seger i ett avsnitt redan år 2000).

Trump räknade med att så kallade kvalitetsmedia, som hänger upp sig på petitesser som motsägelser och faktafel, inte spelar någon avgörande roll för valresultatet. Helt riktigt, som det visade sig.

10. EN KAPITALISM SOM VARIT ”alltför framgångsrik” i kampen mot sin rationella motkraft, den traditionella vänstern, bygger upp ett tryck som i stället exploderar i farliga, irrationella reaktioner: xenofobi, rasism, fundamentalistisk religion, terrorism.

Nyliberalismen, med sin irrationella dyrkan av ’vinnaren’ och sitt förakt för ’förloraren’, *losern*, ser i sin framgångsteologiska förblindelse inget problem i att alliera sig med sin irrationella folkliga motsvarighet – högerpopulismen. Här är Finlands nuvarande regering bara ett av exemplen.

Om Obama gav den relativt rationella kapitalismen ett mänskligt ansikte, ger Trump nu den irrationella, predatoriska varianten sitt ganska annorlunda fejs. Det är bara att citera Jim Morrison i The Doors ”Roadhouse Blues” (1970): *The future is uncertain and the end is always near.*

7.12.2016